

Voortijdig schoolverlaters: een kwetsbare groep op de arbeidsmarkt

Harry Bierings en Robert de Vries

Direct nadat zij school hadden verlaten, maar ook nog vier jaar daarna, hebben voortijdig schoolverlaters naar verhouding vaak geen baan. Als zij wel aan het werk zijn, gaat het dikwijls om een lager betaalde baan. Voor vrouwen geldt dit in nog sterkere mate dan voor mannen. Na verloop van tijd halen voortijdig schoolverlaters hun achterstand in werk en loon enigszins in, maar de verschillen met degenen die wel over een startkwalificatie beschikken, blijven groot. Het voortijdig afbreken van een mbo-opleiding is in dit perspectief minder nadelig als wanneer het een havo-, vwo- of vmbo-opleiding betreft. Voortijdig schoolverlaters die direct na schoolverlaten aan het werk waren, hadden meestal ook later een baan. Ook voor hen is dus een goede start op de arbeidsmarkt belangrijk voor het verdere verloop van de carrière.

1. Inleiding

Sinds 2001 werkt Nederland aan het terugdringen van het aantal voortijdig schoolverlaters waarbij de overheid, gemeente, onderwijsinstellingen en jeugdzorg op regionaal niveau samenwerken (Dekkers, 2003). Voortijdig schoolverlaters hebben het onderwijs verlaten zonder een startkwalificatie (minimaal een havo-, vwo- of mbo-diploma op niveau 2). Een startkwalificatie zou de sleutel zijn tot een (goede) baan en voldoende loon. Voortijdig schoolverlaters zouden over te weinig kwalificaties beschikken om een goede intrede te kunnen maken op de arbeidsmarkt en onvoldoende basis hebben gekregen om zich gedurende de loopbaan verder te ontwikkelen (Beckers & Traag, 2005a, 2005b; De Vries, Wolbers, & Velden, 2003).

Dit artikel brengt in termen van werk en inkomen de situatie van voortijdig schoolverlaters van 15 tot 23 jaar tot drie à vier jaar na schoolverlaten in kaart. Daarbij gaat het om het wel of niet hebben van een (betaalde) baan en de plaats op de loonladder.

2. Afbakening

Voortijdig schoolverlaters zijn in deze studie de leerlingen van 15 tot 23 jaar uit het voortgezet onderwijs (vo) en

middelbaar onderwijs (mbo), die in het schooljaar 2004/05 het onderwijs uiterlijk 1 oktober 2005 zonder startkwalificatie hebben verlaten. Deze groep wordt één tot uiterlijk vier jaar na schoolverlaten gevolgd, dat wil zeggen tot en met oktober 2008. Voor ieder jaar na schoolverlaten zijn zij vergeleken met schoolverlaters die in 2004/05 het onderwijs wel met een startkwalificatie verlieten. Daarbij gaat het om verschillen in het wel of niet hebben van een (betaalde) baan en in de plek op de loonladder.

Voor ieder jaar dat is vergeleken zijn uitsluitend die schoolverlaters geselecteerd die niet weer zijn teruggekeerd naar het onderwijs. Zo zijn van de 99 duizend schoolverlaters uit 2004/05 er 77 duizend over in 2006, 70 duizend in 2007 en 66 duizend in 2008. Kortom, de arbeidspositie in 2006 van 41 duizend voortijdig schoolverlaters zal worden vergeleken met de 37 duizend schoolverlaters met een startkwalificatie, enzovoort voor de daarop volgende jaren. ¹⁾

Ook het artikel 'Voortijdig schoolverlaters; wie keren er terug in het onderwijs?' in deze editie van de Sociaaleconomische trends is gebaseerd op de groep leerlingen die in 2004/05 voortijdig het onderwijs heeft verlaten. Het enige verschil is dat bij de analyse naar terugkeer in het onderwijs ook de leerlingen jonger dan 15 jaar zijn meegenomen.

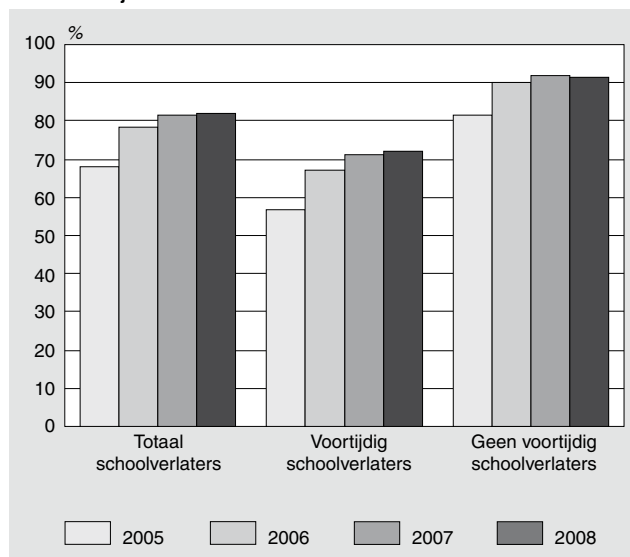
3. Arbeidspositie tot vier jaar na schoolverlaten

Ruim de helft van de voortijdig schoolverlaters uit 2004/05 had in 2005 een baan. Dat is veel minder dan bij de schoolverlaters met een startkwalificatie, van wie in het eerste jaar na schoolverlaten (2005) iets meer dan 80 procent een baan had. Na verloop van tijd hebben voortijdig schoolverlaters een deel van hun achterstandspositie geleidelijk aan goedge maakt, maar uiteindelijk blijft het verschil groot. Op 1 oktober 2008, in het vierde jaar na schoolverlaten, had 72 procent van de voortijdig schoolverlaters een baan tegenover 92 procent van de niet-voortijdig schoolverlaters. Voor beide groepen nam het aandeel met een baan jaarlijks toe. Anders als bij de voortijdig schoolverlaters realiseerden niet-voortijdig schoolverlaters het belangrijkste gedeelte van de stijging al in 2006, het tweede jaar na schoolverlaten. Bij voortijdig schoolverlaters steeg het aandeel met een baan vanaf 2006 nog langer door. In het vierde jaar na schoolverlaten lijkt het aandeel met een baan zich bij zowel schoolverlaters met als zonder startkwalificatie te stabiliseren.

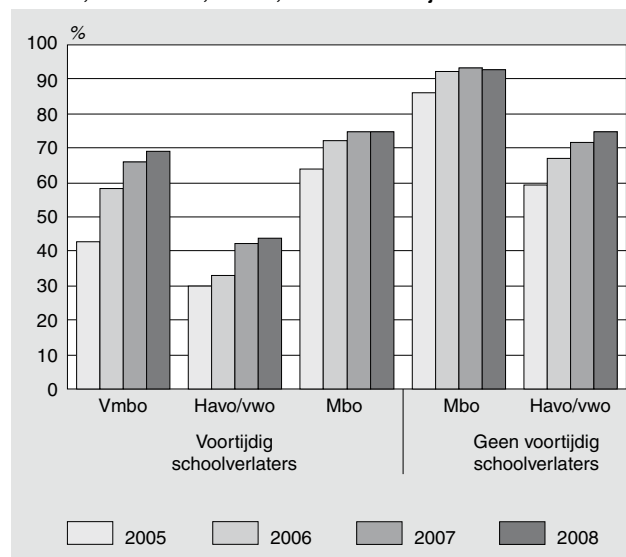
Staat 1
Schoolverlaters (15 tot 23 jaar) 2004/05, niet teruggekeerd in onderwijs, in het eerste, tweede, derde en vierde jaar na schoolverlaten, 1 oktober

	2005	2006	2007	2008
	<i>x 1 000</i>			
Totaal	99	77	70	66
Voortijdig schoolverlaters	53	39	35	33
Niet-voortijdig schoolverlaters	46	37	34	33

1. Schoolverlaters 2004/05 met een baan, in het eerste, tweede, derde en vierde jaar na schoolverlaten

2. Schoolverlaters 2004/05 met een baan naar beëindigde onderwijssoort, in het eerste, tweede, derde en vierde jaar na schoolverlaten

Onder de voortijdig schoolverlaters hadden degenen die op het mbo zaten de grootste kans op een baan, gevolgd door de vmbo'ers en daarna de leerlingen die op de havo of het vwo zaten. Het afbreken van een beroepsgerichte opleiding biedt blijkbaar een beter perspectief op een baan dan wanneer een algemeen georiënteerde opleiding wordt afgebroken. Het afronden van een mbo- of havo/vwo-opleiding vergroot de kans op een baan echter behoorlijk. Voor jongeren met een afgeronde mbo-opleiding op minimaal niveau 2 was het aandeel met een baan ongeveer 20 procentpunten hoger dan voor degene die het mbo voortijdig verlieten. Bij havo/vwo was het verschil zelfs ongeveer 30 procentpunten. Met een mbo-opleiding op minimaal niveau 2 op zak was men het meest zeker van een baan (ongeveer 90 procent).²⁾

De grootste verbetering van de arbeidspositie realiseerden de voortijdig schoolverlaters uit het vmbo. In het eerste jaar na schoolverlaten, in 2005, had 43 procent een baan, in het vierde jaar was dit opgelopen tot 69 procent. Andere voor-

tijdig schoolverlaters bleven duidelijk achter op deze ontwikkeling. Mbo'ers zonder startkwalificatie hadden wel vaker werk bij hun intrede op de arbeidsmarkt in 2005 dan vmbo'ers. Daarna neemt bij hen het aandeel met een baan echter minder toe dan die van vmbo'ers. Bij jongeren die een havo/vwo opleiding hadden afgebroken liep het aandeel met een baan op van 30 procent in 2005 tot 44 procent in 2008.³⁾

Als onder de schoolverlaters het aandeel met een baan stijgt, betekent dit dat gemiddeld meer schoolverlaters een baan vonden. Op individueel niveau kan de situatie er echter heel anders uit zien. Om een baan te kunnen behouden, blijkt een goede start op de arbeidsmarkt cruciaal te zijn. Van de voortijdig schoolverlaters die in 2005 een baan hadden, had 86 procent in het vierde jaar na schoolverlaten ook nog een baan. Voor schoolverlaters met een startkwalificatie was dit aandeel hoger, namelijk 94 procent. De baan-zekerheid van degenen met een afgebroken of voltooide mbo-opleiding was vergelijkbaar: 86 procent en 95 procent

Staat 2
Wisselingen in arbeidspositie van schoolverlaters in het eerste en vierde jaar na schoolverlaten, naar onderwijssoort, 1 oktober

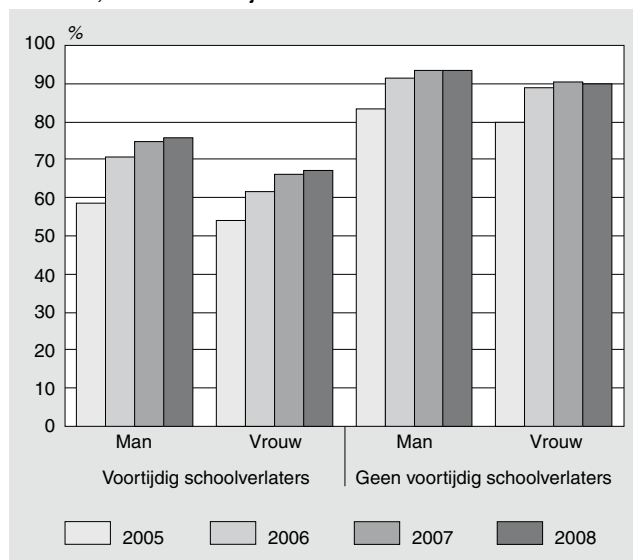
	Totaal	Baan in 2008	Geen baan in 2008
	%		
Baan in 2005			
Voortijdig schoolverlaters	100	86	14
vmbo	100	85	15
havo/vwo	100	82	18
mbo	100	86	14
Geen voortijdig schoolverlaters	100	94	6
havo/vwo	100	85	15
mbo	100	95	5
Geen baan in 2005			
Voortijdig schoolverlaters	100	51	49
vmbo	100	55	45
havo/vwo	100	26	74
mbo	100	54	46
Geen voortijdig schoolverlaters	100	75	25
havo/vwo	100	56	44
mbo	100	79	21

had in het vierde jaar na schoolverlaten een baan. Begint de start op de arbeidsmarkt echter zonder baan dan is het perspectief op een toekomstige baan ook slechter, en voor voortijdig schoolverlaters zelfs aanzienlijk slechter. Van de voortijdig schoolverlaters zonder baan in het eerste jaar na schoolverlaten, was de helft in het vierde jaar na schoolverlaten nog steeds zonder baan. Voor schoolverlaters die een havo/vwo-opleiding afbraken was dat zelfs voor driekwart het geval. Voor schoolverlaters die door een mbo diploma een startkwalificatie behaalden, ziet de situatie er in het vierde jaar na schoolverlaten beduidend beter uit: driekwart die eerst geen baan hadden, vond alsnog een baan. Van de schoolverlaters met een startkwalificatie door een havo- of vwo-diploma had echter slechts ruim de helft alsnog een baan in het vierde jaar na schoolverlaten, net zo veel als onder voortijdig schoolverlaters uit het vmbo.

Voor vrouwen is een startkwalificatie belangrijker voor de kans op een baan dan voor mannen. Het aandeel met een baan is hoger onder de mannelijke voortijdig schoolverlaters uit 2004/'05 dan bij vrouwen. Bij schoolverlaters met een startkwalificatie verschilt dit nagenoeg niet. Van de vrouwen met een startkwalificatie had in het vierde jaar na schoolverlaten 90 procent een baan tegenover 67 procent zonder startkwalificatie. Dat is een verschil van 23 procentpunten. Bij mannen was dit verschil 18 procentpunten. Wellicht dat bij vrouwen zonder startkwalificatie meer meespeelt dat de zorg voor het huishouden belangrijker is geworden dan het hebben van een baan.

Onder voortijdig schoolverlaters hadden mannen met een baan minder vaak dan vrouwen een kleine baan van minder dan 12 uur per week. Ook hier was voor jongeren die het onderwijs met een startkwalificatie verlieten het verschil tussen mannen en vrouwen minder groot.

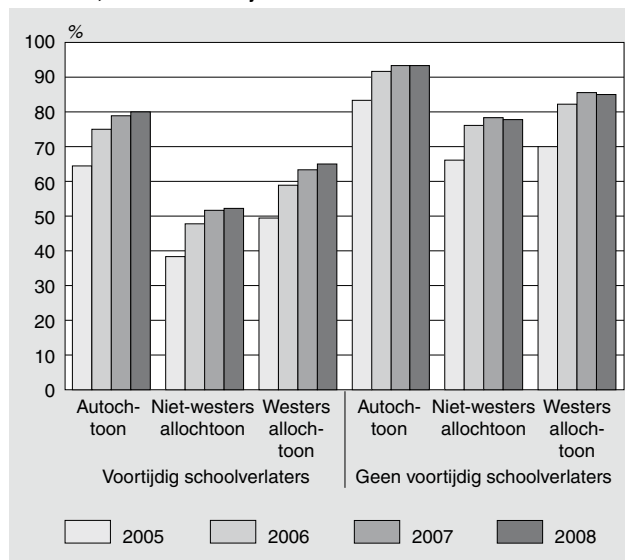
3. Schoolverlaters 2004/'05 met een baan naar geslacht, in het eerste, tweede, derde en vierde jaar na schoolverlaten

Voortijdig schoolverlaten treft niet-westerse allochtonen harder dan autochtonen als het gaat om de kans op een baan. Bijna 80 procent van de niet-westerse allochtonen met een startkwalificatie had in het vierde jaar na schoolverlaten een baan tegenover iets meer dan de helft zonder een

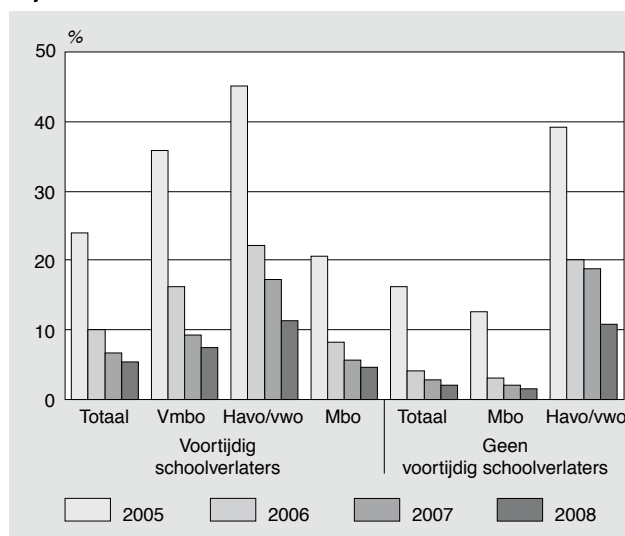
dergelijke kwalificatie. Dat is een verschil van 25 procentpunten. Bij autochtonen is dit verschil veel kleiner (13 procentpunten). Van de voortijdig schoolverlaters hadden vooral Marokkanen en overige niet-westers allochtonen vaak geen baan in het vierde jaar na schoolverlaten. Van de laatste groep had slechts 39 procent toen een baan. In deze groep gaat het vooral om voortijdig schoolverlaters met herkomstland Angola, Somalië, Sierra Leone, Afghanistan en Irak.

4. Schoolverlaters 2004/'05 met een baan naar herkomst, in het eerste, tweede, derde en vierde jaar na schoolverlaten

Niet alle banen betekenen een volledige dagtaak. Veel schoolverlaters hadden in ieder geval aanvankelijk na schoolverlaten een kleine baan (gemiddeld minder dan twaalf uur per week). Voor voortijdig schoolverlaters gold dit in meerdere mate dan voor schoolverlaters met een startkwalificatie. Ongeveer een kwart van degenen met werk had in het eerste jaar na schoolverlaten in 2005, een kleine baan. Onder degenen die havo/vwo voortijdig beëindigden

5. Schoolverlaters 2004/'05 met een baan van minder dan 12 uur per week naar onderwijssoort, in het eerste, tweede, derde en vierde jaar na schoolverlaten

was dit zelfs 45 procent. Onder schoolverlaters met een startkwalificatie had 16 procent aanvankelijk een kleine baan. De havo/vwo'ers daaronder hadden weer veel vaker een kleine baan (39 procent). Mogelijk gaat het hier vaak nog om een bijbaan die schoolverlaters hadden tijdens de opleiding, die vaak nog enige tijd na schoolverlaten wordt aangehouden totdat een baan is gevonden die meer bij de opleiding aansluit.

In het vierde jaar na schoolverlaten, komt een kleine baan nog maar weinig voor; in totaal 5 procent bij voortijdig schoolverlaters en 2 procent bij schoolverlaters met een startkwalificatie. Onder havo/vwo'ers, of zij nu voortijdig school verlieten of niet, was het aandeel met een kleine baan het hoogst in het vierde jaar na schoolverlaten (11 procent). Daar staat wel tegenover dat vergeleken met de 2005 de daling van het aandeel met een kleine baan bij schoolverlaters die voortijdig havo/vwo verlieten wel het grootst was, maar liefst 36 procentpunten.

4. Loon tot vier jaar na schoolverlaten

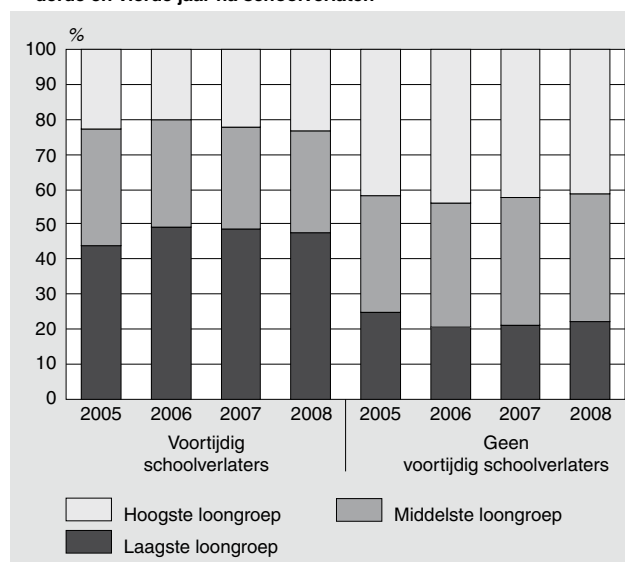
Van voortijdig schoolverlaters die een baan hebben als werknemer is de ontwikkeling van het loon na schoolverlaten in 2004/'05 gevolgd en vergeleken met het loon van schoolverlaters die met een startkwalificatie school verlieten.⁴⁾ Daarbij zijn schoolverlaters die werken als werknemer onderverdeeld in drie naar omvang gelijke groepen (loontertielen). Een derde van de schoolverlaters met het hoogste loon is ingedeeld in het hoge loontertiel, een derde in het middelste tertiel en een derde met het laagste loon in het lage tertiel. Deze drie klassen worden in dit artikel aangeduid met de laagste, middelste en hoogste loongroep.

Voortijdig schoolverlaters bevonden zich vaker dan schoolverlaters met een startkwalificatie in de laagste loongroep. In de periode na schoolverlaten varieerde het aandeel voortijdig schoolverlaters in de laagste loongroep van 44 tot 49 procent. Dat is grofweg twee keer zo veel als bij schoolverlaters met een startkwalificatie.

Het aandeel voortijdig schoolverlaters in de laagste loongroep nam na schoolverlaten licht toe: van 44 procent in het eerste jaar na schoolverlaten tot 48 procent in het vierde jaar na schoolverlaten. Dit ging vooral ten koste van de middelste loongroep. Bij schoolverlaters met een startkwalificatie deed het omgekeerde zich voor: het aandeel in de

laagste loongroep werd kleiner (van 25 naar 22 procent) en het aandeel in de middelste groter (van 33 naar 37 procent). De naar verhouding aanvankelijk slechtere situatie van voortijdig schoolverlaters na schoolverlaten verslechterde dus licht. Dit geeft aan dat banen van voortijdig schoolverlaters zowel kort na schoolverlaten als op de langere termijn vaker lager betaalde banen zijn dan van schoolverlaters die wel voldoende gediplomeerd zijn.

6. Schoolverlaters 2004/'05 naar loonklasse, in het eerste, tweede, derde en vierde jaar na schoolverlaten

Havo/vwo-gediplomeerden maken grote stappen op de loonladder. Het aandeel in de laagste loongroep daalde tussen het eerste jaar en het vierde jaar na schoolverlaten van 69 naar 46 procent en het aandeel in de hoogste loongroep steeg van 10 naar 32 procent. Ook voor degenen die van havo/vwo kwamen zonder diploma daalde het aandeel in de laagste loongroep. Maar deze afname is veel minder groot, namelijk van 75 procent in het eerste jaar tot 65 procent in het vierde jaar na schoolverlaten. Voor mbo'ers die zonder startkwalificatie van school gingen, verbeterde uiteindelijk de situatie niet. Hun aandeel in de laagste loongroep nam zelfs wat toe. Dit geldt ook voor schoolverlaters die het mbo met een startkwalificatie verlieten. Daar staat echter tegenover dat zij zowel in het eerste jaar na schoolverlaten als in het vierde jaar na schoolverlaten het minst vaak in de laagste loongroep vertegenwoordigd waren.

Staat 3
Schoolverlaters 2004/'05 naar loonklasse en onderwijssoort, in het eerste en vierde jaar na schoolverlaten, 1 oktober

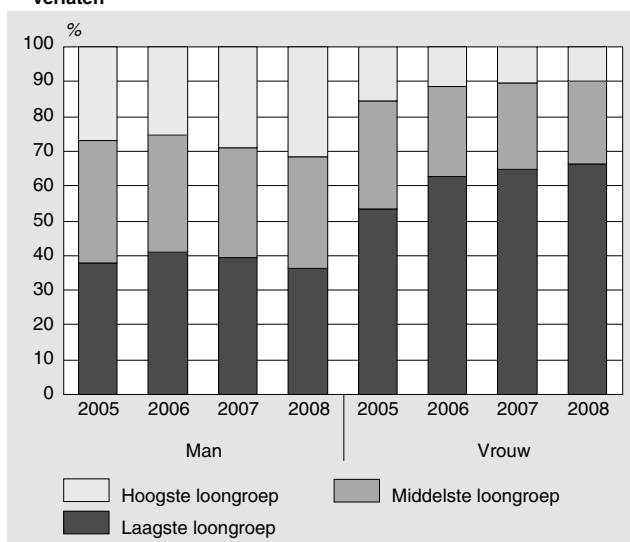
	Laagste loongroep		Middelste loongroep		Hoogste loongroep	
	2005	2008	2005	2008	2005	2008
	%					
Voortijdig schoolverlaters						
vmbo	74	71	22	18	3	11
havo/vwo	75	65	21	20	5	15
mbo	36	42	37	32	27	26
Geen voortijdig schoolverlaters						
havo/vwo	69	46	22	23	10	32
mbo	18	21	35	38	47	42

Voor het merendeel van de vmbo'ers verbeterde de situatie niet. Bijna driekwart van hen bevond zich in het eerste jaar na schoolverlaten in de laagste loongroep, in het vierde jaar was dit nog steeds meer dan 70 procent.

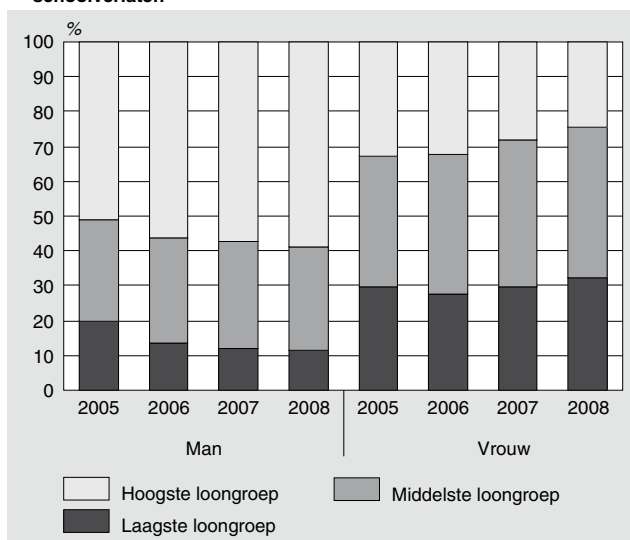
Onder voortijdig schoolverlaters waren vrouwen met een baan oververtegenwoordigd in de laagste loongroep en ondervertegenwoordigd in de hoogste loongroep. Zo lag het aandeel vrouwelijke voortijdige schoolverlaters in de laagste loongroep tussen de 53 en 66 procent gedurende de vier jaar na schoolverlaten. Bij mannen zonder startkwalificatie is dit aandeel veel lager en varieerde rond de 38 procent.

Ook bij schoolverlaters met een startkwalificatie hebben vrouwen wat loon betreft een achterstand. In het eerste jaar na schoolverlaten bevond 20 procent van de mannen zich in de laagste loongroep tegenover 30 procent van de vrouwen. In het vierde jaar na schoolverlaten was dit respectievelijk 11 en 32 procent. Bij mannen daalde het aandeel in de

7. Voortijdig schoolverlaters 2004/05 met een baan naar loonklasse en geslacht in het in het eerste, tweede, derde en vierde jaar na schoolverlaten

8. Niet-voortijdig schoolverlaters 2004/05 met een baan naar loonklasse en geslacht in het eerste, tweede, derde en vierde jaar na schoolverlaten

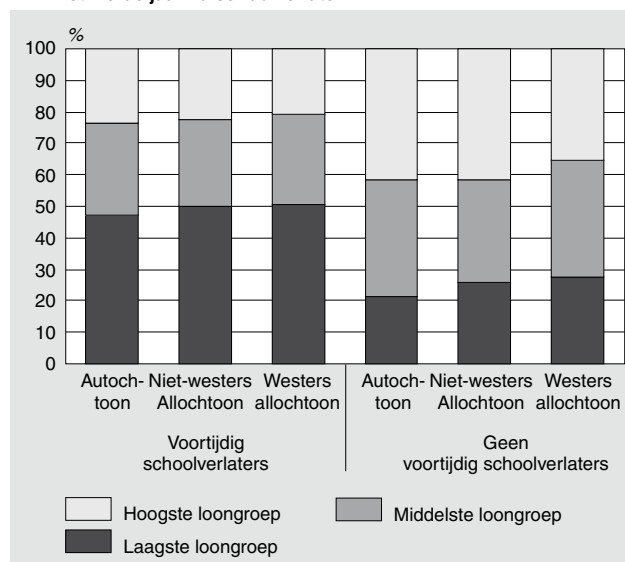

laagste loongroep terwijl het aandeel in de hoogste loongroep toenam tussen het eerste en het vierde jaar na schoolverlaten. Dit verschil in ontwikkeling tussen mannen en vrouwen kan niet worden verklaard door kleine baantjes. Kleine baantjes komen bij zowel mannen als vrouwen van 15 tot 23 jaar nauwelijks nog voor in het vierde jaar na schoolverlaten.

De mate waarin zowel autochtone als allochtone schoolverlaters zijn vertegenwoordigd in de drie loongroepen veranderde maar nauwelijks tussen het eerste en het vierde jaar na schoolverlaten.

In het vierde jaar na schoolverlaten waren van de voortijdig schoolverlaters (niet-)westerse allochtonen wat vaker vertegenwoordigd in de laagste loongroep. Maar de verschillen met autochtonen zijn echter klein. Tussen allochtone en autochtone schoolverlaters met een startkwalificatie was dit verschil wat groter. Van de autochtonen met een startkwalificatie bevond 21 procent zich in de laagste loongroep in het vierde jaar na schoolverlaten. Bij niet-westerse en westerse allochtonen was dit respectievelijk 26 en 28 procent.

9. Schoolverlaters 2004/05 met een baan naar loonklasse en herkomst in het vierde jaar na schoolverlaten

Toelichting

Dit artikel gaat over schoolverlaters uit het voortgezet onderwijs (vo) en het middelbaar beroepsonderwijs (mbo) van 15 tot 23 jaar die in schooljaar 2004/05 het onderwijs hebben verlaten. Het betreft jongeren die op 1 oktober 2004 stonden ingeschreven in het regulier onderwijs en niet meer stonden ingeschreven op 1 oktober 2005.

Onder het voortgezet onderwijs vallen:

- vmbo, inclusief leerwegondersteunend onderwijs (lwo)
- havo
- vwo

Het voortgezet onderwijs aan speciale scholen en het praktijkonderwijs worden buiten beschouwing gelaten. Daarnaast geldt dat voor het schooljaar 2004/05 geen

gegevens beschikbaar waren over de vmbo-afdelingen van Agrarische Opleidingscentra (AOC's).

Onder het middelbaar beroepsonderwijs vallen:

- beroepsopleidende leerweg (bol)
- beroepsbegeleidende leerweg (bbl)
- extraneï, leerlingen die alleen staan ingeschreven voor het doen van examen en geen onderwijs volgen

Voortijdig schoolverlaters 2004/05

Leerlingen die in schooljaar 2004/05 het onderwijs hebben verlaten en niet in het bezit zijn van een startkwalificatie. Een startkwalificatie is een havo- of vwo-diploma, of een diploma op mbo niveau 2 of hoger. In dit artikel zijn alleen die leerlingen opgenomen die op het peilmoment stonden ingeschreven in de Gemeentelijke Basis Administratie (GBA).

Schoolverlaters met startkwalificatie 2004/05

Leerlingen die in schooljaar 2004/05 het onderwijs hebben verlaten en in het bezit zijn van een startkwalificatie (minimaal een havo- of vwo-diploma, of een diploma op mbo niveau 2). In de tabel zijn alleen die leerlingen opgenomen die op het peilmoment stonden ingeschreven in de Gemeentelijke Basis Administratie (GBA).

Schoolverlaters met baan

Schoolverlaters die in Nederland werkzaam zijn als werknemer of zelfstandige. Er is geen rekening gehouden met arbeid in het buitenland of overige arbeid, zoals freelancewerk.

Kleine baan

Schoolverlaters die op het peilmoment in Nederland werkzaam zijn als werknemer in een baan van minder dan 12 uur per week. Als een schoolverlater meer dan 1 baan had, is het in deeltijd werkzaam zijn vastgesteld voor alle banen samen. Er is geen rekening gehouden met arbeid in het buitenland of overige arbeid, zoals freelancewerk.

Loon

Fiscaal maandloon in euro's van schoolverlaters die op het peilmoment werken als werknemer. Zelfstandigen zijn buiten beschouwing gelaten. Het loon is ingedeeld in drie groepen van gelijke omvang (tertiel). De indeling vindt plaats nadat alle schoolverlaters zijn gerangschikt van laag naar hoog loon. De hoogste- en laagste waarden van drie loonklassen zien er als volgt uit;

- 2005: 1e tertiël: laagste waarde tot 519 euro / 2e tertiël: 519 tot 1 071 euro / 3e tertiël: 1 071 euro tot en met hoogste waarde
- 2006: 1e tertiël: laagste waarde tot 971 euro / 2e tertiël: 971 tot 1 542 euro / 3e tertiël: 1 542 euro tot en met hoogste waarde
- 2007: 1e tertiël: laagste waarde tot 1 260 euro / 2e tertiël: 1 260 tot 1 800 euro / 3e tertiël: 1 800 euro tot en met hoogste waarde
- 2008: 1e tertiël: laagste waarde tot 1 504 euro / 2e tertiël: 1 504 tot 2 042 euro / 3e tertiël: 2 042 euro tot en met hoogste waarde

Peilmoment

Het moment waarop de baankenmerken van schoolverlaters (in het jaar na schoolverlaten) zijn bepaald, is 1 oktober van het betreffende jaar.

Arbeidspositie schoolverlaters en terugkeer naar het onderwijs

In dit artikel is de ontwikkeling van de arbeidspositie van voortijdig schoolverlaters vergeleken met die van schoolverlaters met een startkwalificatie. Daarbij is voor ieder jaar in de periode 2005–2008 alleen de arbeidspositie bekeken van schoolverlaters die *niet* zijn teruggekeerd naar het onderwijs.

Hierdoor is het mogelijk dat de ontwikkeling van bijvoorbeeld het aandeel zonder baan beïnvloed is door de terugkeerders naar het onderwijs. Dit is bijvoorbeeld het geval als vooral de terugkeerders geen baan hadden. Als gevolg van deze terugkeer daalt dan onder de niet-terugkeerders het aandeel zonder baan.

Op basis van de gebruikte databron kan voor zowel terugkeerders als niet-terugkeerders de arbeidspositie één jaar eerder worden getoond. Dan blijkt dat voortijdig schoolverlaters die terugkeerden naar het onderwijs nauwelijks vaker zonder baan waren als voortijdig schoolverlaters die niet terugkeerden (42 versus 48 procent voor 2006). Bij schoolverlaters met een startkwalificatie was dit juist beduidend vaker het geval (15 versus 33 procent voor 2006) (Tabel 1).

Literatuur

Beckers, I., & Traag, T. (2005a). Jongeren op de arbeidsmarkt. *Sociaaleconomische trends*, 1, 22–26.

Beckers, I., & Traag, T. (2005b). Met een startkwalificatie betere kansen op de arbeidsmarkt. *Sociaaleconomische trends*, 2005(4), 23–28.

Dekkers, H. (2003). Voortijdig schoolverlaten. In *Voortijdig schoolverlaten*. Alphen aan de Rijn: Kluwer.

Vries, R. d., Wolbers, M., & Velden, R. K. W. V. D. (2003). *De arbeidspositie van schoolverlaters en werkenden zonder startkwalificatie*. Den Haag: Raad voor Werk en Inkomen (RWI).

Noten in de tekst

- ¹⁾ Van de schoolverlaters die later terugkeerden naar het onderwijs hadden voortijdig schoolverlaters vaker dan schoolverlaters met een startkwalificatie geen baan een jaar voordat zij terugkeerden naar de schoolbank. In dit licht moeten de cijfers van de doelgroep in dit artikel, namelijk voortijdig schoolverlaters die niet terugkeerden naar het onderwijs worden geïnterpreteerd. In de toelichting aan het eind van dit artikel is dit verder uitgewerkt.
- ²⁾ Tabel 2 vermeldt de verdeling naar onderwijssoort van de schoolverlaters uit het schooljaar 2004/05.
- ³⁾ Voortijdig schoolverlaters havo/vwo zonder baan, keerden vaker dan niet-voortijdig schoolverlaters havo/vwo het jaar daarop terug naar het onderwijs. Toch was de toename van het aandeel met een baan niet groter. Voor voortijdig schoolverlaters mbo was dit in vergelijking met niet-voortijdig schoolverlaters mbo wel het geval. Terug-

Tabel 1
Schoolverlaters 2004/05, in het tweede, derde en vierde jaar na schoolverlaten naar arbeidspositie in het jaar daarvoor, 1 oktober

	Niet teruggekeerd in onderwijs			Teruggekeerd in onderwijs		
	2006	2007	2008	2006	2007	2008
	%					
Arbeitspositie jaar t-1						
Totaal	100	100	100	100	100	100
met baan	71	79	80	58	69	71
zonder baan	29	21	20	42	31	29
Voortijdig schoolverlaters	100	100	100	100	100	100
met baan	58	68	68	52	61	62
zonder baan	42	32	32	48	39	38
Geen voortijdig schoolverlaters	100	100	100	100	100	100
met baan	85	90	91	67	83	86
zonder baan	15	10	9	33	17	14

keer naar het onderwijs vond ook vaker plaats vanuit een situatie zonder baan.

- 4) Zelfstandigen zijn in de analyse buiten beschouwing gebleven. In 2008, tot 4 jaar na schoolverlaten, waren ongeveer 3 duizend schoolverlaters uit 2004/05 als zelfstandige werkzaam.

Tabel 2
Schoolverlaters (15 tot 23 jaar) 2004/05 in het eerste jaar na schoolverlaten naar onderwijssoort, 1 oktober

	Voortijdig schoolverlaters	Geen voortijdig schoolverlaters
	<i>x 1 000</i>	
Totaal	53	46
Vmbo	11	
Havo/vwo	5	8
Mbo 1	6	.
Mbo 2	15	9
Mbo 3	8	13
Mbo 4	9	15